

УДК 338.43+34

Олена Поліщук,
здобувач кафедри загальної педагогіки,
педагогіки вищої школи і управління
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОСТУ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА

У статті розглянуто питання розвитку правової компетентності майбутнього менеджера як однієї з головних проблем вищої аграрної освіти. Визначено основні якості, риси й особливості стилю сучасної професійної діяльності менеджера. Встановлено, що для фахівця правових послуг таким показником є розвиненість його компетентності, що передбачає розуміння ним синтезу в розвитку права й людського суспільства. Показані погляди науковців на існуючу проблему. Розкрито значення традиційних та інноваційних форм і методів навчання у розвитку правової компетентності як основи професійного росту менеджера.

Ключові слова: *правова компетентність, майбутній менеджер, підготовка менеджера, сучасні форми і методи навчання.*

В статье рассмотрены вопросы развития правовой компетентности будущего менеджера как одной из главных проблем высшего аграрного образования. Определены основные качества, черты и особенности стиля современной профессиональной деятельности менеджера. Установлено, что для специалиста правовых услуг таким показателем является развитость его компетентности, которая предполагает понимание им синтеза в развитии права и человеческого общества. Показаны взгляды ученых на существующую проблему. Раскрыто значение традиционных и инновационных форм и методов обучения в развитии правовой компетентности как основы профессионального роста менеджера.

Ключевые слова: *правовая компетентность, будущий менеджер, подготовка менеджера, современные формы и методы обучения.*

The article discusses the development of the legal competence of the future as manager of one of the main problems of higher agricultural education. The main quality features and characteristics of the modern professional work style of the manager. It was found that for specialist legal services such indicator is the development of its competence involves understanding their synthesis in the development of law and human society. Thinking of scientists on

the problem is shown. The significance of traditional and innovative forms and methods of education in the development of legal competence as a basis for professional development manager.

Keywords: *legal competence, future manager, training manager, modern forms and methods of teaching.*

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства свідчить, що майбутня професійна діяльність менеджерів вищих аграрних закладів буде проходити в оновлених соціальних і професійних умовах. Правова компетентність стає однією з провідних складових професійної компетентності майбутніх фахівців, що дозволяє характеризувати їх діяльність як менеджерів правових послуг. Професійна компетентність майбутнього фахівця – це інтегроване особистісне утворення, що містить професійні знання у сфері виробництва, практичні вміння й навички у вирішенні правових завдань, особистісні якості, що дозволяють на високому рівні виконувати свою професійну діяльність. Сьогодні виникла потреба у соціально активному, творчому, юридично грамотному фахівцеві, який розуміє соціальну цінність права та позитивно ставиться до прав людини. У сучасних умовах менеджер повинен мати правові знання, вміло користуватися ними, грамотно захищати інтереси клієнтів.

Ці проблеми значною мірою зумовлені тим, що в процесі професійної підготовки недостатньо враховується характер і обсяг правових знань, професійно-правових умінь, не розроблені вимоги до оптимального відбору змісту правових дисциплін для менеджерів аграрних навчальних закладів, не враховуються особливості правової підготовки загалом.

Мета статті: вивчити правову компетентність як основу професійного росту майбутнього менеджера.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення робіт багатьох дослідників [1–5], дозволяє стверджувати, що правова компетентність – це система правових знань, переконань, навичок, досвіду, знання механізму дії права і правових технологій, що дозволяють майбутнім фахівцям орієнтуватись у правовому полі, юридично грамотно знаходити в ньому вирішення задач, які виникають, а також впливати на наявну в суспільстві правову та законодавчу системи, стимулювати дію механізму правового захисту особистості, що потребує наявності професійних якостей, високого рівня спеціалізації в певній галузі виробничої діяльності, правової культури і грамотності, громадянської зрілості, широкої ерудиції і навичок використання сучасних інноваційних технологій.

Правова компетентність менеджера – це наявність системи професійно-правових знань чинного законодавства; усвідомлення сутності права та механізмів його дії; вміння мислити правовими категоріями;

доречно використовувати набуті правові знання у професійній діяльності, досягати ефективного результату нормативно-правовим способом.

З метою діагностики рівня правової компетентності менеджерів було проведено дослідження на базі Уманського національного університету садівництва Черкаської області. До дослідження було залучено 16 магістрантів – майбутніх менеджерів. Для них були спеціально розроблені тестові завдання, які складаються з 3-х рівнів складності. Проведення такого дослідження мало на меті з'ясувати вхідний рівень сформованості правової компетентності менеджерів. У результаті діагностичного дослідження було виявлено, що значна кількість, а саме – 43 відсотки характеризувались низьким рівнем сформованості правової компетентності. Для них були складними завдання першого рівня, вони відмовлялися вести діалог, брати участь у дискусії, виступати перед аудиторією, відрізнялись пасивністю. Для багатьох з них характерним був низький рівень правових знань: магістранти не могли чітко й грамотно визначити власну правову позицію, своє ставлення до права і закону, у них недостатньо розвинені рефлексивні здатності. Менеджери, які мають низький рівень сформованості правової компетентності, висловлювали переконаність у тому, що головними якостями майбутнього фахівця є володіння тільки професійними знаннями, вміннями, навичками. У них була відсутня потреба в спілкуванні, прагнення до імпровізації, творчості, відзначався низький рівень правової культури. Середній рівень сформованості правової компетентності виявили 41 % менеджерів, високий рівень – 16 %. Результати тестування підтвердили, що наявні правові знання, уміння й навички їх практичного застосування не відповідають сучасним вимогам суспільства.

У процесі роботи над формуванням правової компетентності менеджерів було окреслено етапи й критерії її оцінки; обґрунтовано необхідність формування правової компетентності майбутніх фахівців, визначено педагогічні умови її формування.

Правова компетентність дає менеджеру чіткі і зрозумілі критерії того, як юридично правильно діяти в кожному конкретному випадку, націлює на превалювання одних норм поведінки над іншими [6]. У зв'язку з цим, у структурі правової компетентності менеджерів нами було виокремлено такі компоненти, як: мотиваційно-ціннісний, змістовий, діяльнісний. Критеріями сформованості правової компетентності менеджерів виступили: настанова на дотримання законності й правомірності у майбутній професійній діяльності й громадянському житті (показники: наявність мотивації професійної діяльності; наявність мотивації правової поведінки); сукупність науково-теоретичних і практичних правових знань (показники: знання основ правознавства; вміння застосовувати знання у професійній діяльності); вміння і навички використання правових знань у професійній практиці (показники: вміння

приймати відповідальні рішення; можливість вирішувати виробничі конфліктні ситуації). Було охарактеризовано рівні сформованості правової компетентності менеджерів: високий, середній та низький.

Педагогічними умовами, що сприяють формуванню правової компетентності менеджерів, виступили:

- спрямування навчально-освітнього простору на розвиток правової свідомості і правової культури менеджерів;
- інтеграція правових знань з іншими дисциплінами гуманітарного циклу;
- насичення навчально-виховного процесу підготовки менеджерів інтерактивними методами навчання правового змісту [4].

У ході роботи науково обґрунтовано модель формування правової компетентності менеджерів, що містила чотири етапи. Перший етап передбачав усвідомлення менеджерами важливості правових знань у майбутній професійній діяльності, в ході якого вони осмислювали свої права, обов'язки, свободи, здобували знання правових аспектів етики взаємовідносин менеджерів і викладачів, менеджерів і керівних органів навчальних аграрних закладів, знання правових компетенцій служб, видів відповідальності, способу захисту своїх прав, недопущення можливих протизаконних дій, пригнічення особистості та її громадянських свобод, почуття власної гідності, вміння захищати свої права і свободи, усвідомлення своїх обов'язків, почуття громадянської відповідальності, осмислене вивчення правових курсів.

Другий – сприяв набуттю умінь користуватись, інтегрувати правові знання з дисциплінами гуманітарного циклу, тобто сприяв міждисциплінарності характеру правової підготовки студентів, що враховувало специфіку професійної діяльності; виокремлення й оцінювання аспектів професійної діяльності з позицій права й законності сприяло набуттю умінь користуватися технологією правового вирішення проблем, що виникають.

Третій та четвертий етапи були спрямовані на усвідомлення менеджерами цінності правової компетентності та потреби дотримання правових норм як у повсякденному, так і професійному житті; відпрацювання вмінь і навичок правової поведінки в різних ситуаціях. Засобами реалізації цієї умови були: вирішення правових ситуацій і задач, рольові ігри, правові брейн-ринги, засідання суду, психологічні тренінги, самостійна робота тощо.

На завершальному етапі нашого дослідження, по завершенню вивчення правових навчальних курсів, у змісті яких було розширено правових елемент знань і вмінь магістрантів, було проведено дослідження правової компетенції менеджерів у вигляді тестування. Воно мало на меті з'ясувати вихідний рівень сформованості правової компетентності майбутніх фахівців. У результаті діагностики було виявлено, що кількість

менеджерів, яка характеризувалась низьким рівнем сформованості правової компетентності, знизилась на 11 % і становить 32 %. Більше половини з них добре справились із завданням першого рівня. А в процесі роботи менеджери, які характеризувалися низьким рівнем, і відмовлялися вести діалог, стали брати участь у дискусіях, у ділових іграх, виступати перед аудиторією, виконувати самостійну роботу. Менеджери, які мають низький рівень сформованості правової компетентності, і висловлювали переконаність у тому, що головними якостями майбутнього фахівця є володіння тільки професійними знаннями, уміннями, навичками, зрозуміли, що цього замало для подальшого професійного росту.

Середній рівень сформованості правової компетентності виявили 51 % менеджерів, високий рівень – 17 %. Результати тестування підтвердили, що наявні правові знання, уміння й навички їх практичного застосування у менеджерів можуть забезпечити майбутнім фахівцям ріст їхньої правової компетентності.

Висновки і перспективи. Отже, правова компетентність менеджера – якість, необхідна в його професійній діяльності. Успішне формування правової компетентності сприяє формуванню світогляду і громадянській позиції особистості майбутнього фахівця, змінює його ціннісні орієнтації. Тільки менеджер зі сформованою правовою компетентністю може створити виховне середовище, яке буде відповідати нормам моралі і належному рівню розвитку суспільства, здійснювати процес синхронізації постійного розвитку суспільства і рівня сформованості правової свідомості громадян. Подальших наукових розвідок потребують питання удосконалення правової підготовки майбутніх менеджерів у системі післядипломної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Принципи модернізації вищої освіти у ХХІ столітті / А. М. Богуш // Освіта. – 1999. – № 4. – С. 13–19.
2. Бондар В. Управління формування професійної компетенції студента / В. Бондар, І. Шапошникова // Освіта і управління. Науково-практичний журнал. – 2006. – Т. 9. – № 2. – С. 21–27.
3. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології / М. П. Васильєва. – Х. : Нове слово, 2003. – 216 с.
4. Моргун І. Формування соціальної компетентності учнів через вивчення історії / І. Моргун // Історія України. – 2006. – № 2. – С. 17–20.
5. Степко М. Компетентнісний підхід: його сутність. Що є прийнятним, а що проблемним для вищої освіти України? / М. Степко // Вища освіта України. – 2009. – № 1. – С. 43–52.